

Сергій Куценко

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТАНЦЮ ЗАСОБАМИ
ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА**

У сучасних умовах нашого суспільства проблема підготовки майбутнього творчого вчителя набуває винятково важливого значення. Одним з ключових елементів становлення і розвитку творчої особистості педагога є становлення і розвиток його творчого потенціалу.

Активна творча діяльність в процесі навчання формує у майбутніх учителів ряд якостей, які позитивно позначаються на їхній педагогічній діяльності. Практика переконує, що для формування багатого внутрішнього світу треба вибрати такі прийоми і способи заохочення до активної творчої діяльності, які розкривають перспективу розвитку творчого потенціалу.

Одним із основних чинників розвитку творчого потенціалу є усвідомлення власних здібностей та можливостей їх розвитку у творчій діяльності, зокрема у мистецтві.

Сучасна система вищої мистецької освіти багата на різноманітні форми становлення творчого потенціалу. І найефективніше, на нашу думку, надає можливості розвитку своїх творчих задатків хореографічне мистецтво.

Проблема творчості завжди привертала до себе увагу великої кількості дослідників. Розкриттю змісту поняття «творчий потенціал особистості» приділено увагу в роботах сучасних вчених – В. І. Андрєєва, Т. Г. Браже, Н. В. Кічук, П. Ф. Кравчук, А. С. Майданова та ін.

Ряд досліджень міститься у роботах І. Ю. Білохвостикової, І. Д. Ковальнової, О. О. Якуби, в яких досліджуються питання сутності людської активності в творчому процесі, соціально-психологічні основи творчості. Як одна з необхідних умов становлення майбутніх фахівців творчість досліджується в роботах В. А. Сластьоніна, Є. Н. Шиянова. Різні форми й методи залучення майбутніх фахівців до творчої навчальної діяльності представлені в працях В. І. Андрєєва, С. Н. Архангельського, Ю. Н. Кулюткіна.

З точки зору більшості з них творчий потенціал містить у собі всі здібності особистості – мислення, волю, пам'ять, переконання, уяву, оригінальність, ініціативність, високу самоорганізованість і працездатність. Дослідження науковців вказують на те, що творчий потенціал сприяє зростанню професіоналізму. Характеризуючи творчий потенціал, ми виділяємо наявність природних задатків до творчості і необхідність їх розвитку в умовах життєдіяльності. Тому всебічна теоретична розробка питань формування творчої особистості майбутнього

фахівця набуває особливої гостроти, оскільки саме рівень підготовки фахівця з вищою освітою, розвиненість його творчого потенціалу реалізуються в його майбутній діяльності, створюють умови для творчої продуктивності в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Категорію творчості науковці трактують по-різному. У трактуванні Г. В. Апостолової, творчість – це здатність продуктувати власні ідеї та висловлювати судження, а не чекати, що важлива інформація прийде іззовні, тобто це здатність бути вільним від заданого алгоритму [1, с. 30].

На думку К. С. Станіславського, творчість – це насамперед повна зосередженість всієї духовної і фізичної природи, вона охоплює не тільки зір, слух та всі п'ять чуттів людини, але й розум, почуття, волю, пам'ять, уяву [3, с. 419].

Аналіз наукових праць показує, що на сьогодні накопичений значний теоретичний матеріал, що дозволяє розробляти й впроваджувати різні технології розвитку творчості майбутніх педагогів. Отже стає очевидним, що, незважаючи на численні роботи, присвячені проблемам творчості, спеціального дослідження потребує проблема розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя засобами хореографічного мистецтва.

Проаналізувавши ряд наукових досліджень, однією із складових розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців вважаємо мистецтво хореографії, яке належить до найскладніших мистецьких явищ, оскільки вимагає від кожного виконавця точності та узгодженості.

Метою статті є обґрунтування системи розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя засобами хореографічного мистецтва.

Творчий потенціал, як динамічна структура особистості, включає комплекс творчих задатків, які проявляються і розвиваються у творчій діяльності, а також комплекс психічних новоутворень особистості протягом життя. Він базується на уявленні та фантазії, багатстві інтуїтивних процесів, емоційній різноманітності й емпатійних почуттях, які здійснюються у процесі творчої діяльності.

З точки зору В. Ф. Овчиннікова, творчий потенціал особистості розглядається в загальнофілософському плані як фонд, сукупність можливостей реалізації нових напрямів діяльності. Стосовно ж індивідуальності людини, на його думку, це синтетична якість особистості, що характеризує міру її можливостей ставити і вирішувати нові завдання у сфері своєї діяльності, що має суспільне значення [9, с. 6].

На думку С. Ю. Степанова, творчий потенціал – це психоенергетична напруга, що виникає між устремліннями, можливостями та реальним життям людини. Він реалізується у рефлексивно-творчому зусиллі, тобто в зусиллі, спрямованому на досягнення раніше недосяжного, на реалізацію того, що до даного моменту не було реалізоване, на устремління за межі самого себе. За допомогою творчого зусилля людина може здобути у своєму житті те, що їй не було дано від природи або в

процесі виховання та освіти [11, с. 153].

На практиці доведено, що саме хореографічна діяльність надає такі великі можливості для застосування творчого зусилля, які характеризується такими показниками, як точність і узгодженість, артистизм, здатність до інтерпретації і уміння відчувати, неординарно мислити, фантазувати і реалізувати власні замисли. А також сприяє розвитку емоційного відчуття, краси реального світу, зміцненню здоров'я, формує поставу, впливає на розвиток фізичного і морального стану людини, формує художньо-естетичні якості.

Мистецтво танцю відрізняється від інших чисельних видів практичної діяльності людей тим, що пов'язане з відчуттями та емоціями.

Емоції не виникають самі по собі, вони йдуть пліч-о-пліч із інтелектуальним мисленням, яке в процесі навчальної творчої діяльності спонукає до пошуку оптимальних способів вираження власного художнього задуму.

Педагог, що опікується творчим розвитком учня, має дбати і за розвиток його емоційної сфери. Науковим дослідженням доведено, що процес творчості неодмінно супроводжується високим накалом емоцій, глибокими переживаннями, інтенсивними емоційними сприйманнями [10, с. 17].

Тому, на нашу думку, хореографічне мистецтво можна, безумовно, розглядати як один з найбільш дієвих факторів формування гармонійно розвинутої, духовно збагаченої, творчої особистості.

Хореографія може розглядатися не тільки як засіб художнього мислення та слугувати для вираження внутрішнього емоційного стану за допомогою руху, музики, а й використовуватися як засіб творчого самовираження особистості.

Хореографічне мистецтво є одним із видів художньо-творчої діяльності, що створює сприятливі умови для вдосконалення творчої уяви, фантазії. Розвиток творчих можливостей майбутнього вчителя за допомогою хореографічного мистецтва можливий тільки за умови наполегливої та систематичної роботи на протязі певного періоду. Саме така робота допомагає подолати зайву сором'язливість, привчає до взаємодопомоги, дисциплінованості, розуміння внутрішнього світу людини.

Танець є невід'ємною частиною духовної культури, він має власний духовно-естетичний, художній та виховний потенціал. Крім того, характерною особливістю танцю є згуртування, враховуючи індивідуальність кожної особистості. Так як навчальний процес відбувається в колективі, то заняття хореографією значно розвивають почуття відповідальності.

Хореографія сформувала цілу систему специфічних засобів і прийомів, що сприяють розвитку творчого потенціалу, тобто виховання

мистецтвом орієнтоване на всебічний розвиток особистості, що розширює можливості для активного формування і вдосконалення творчих якостей.

Кожен з видів хореографічної діяльності містить елементи творчості. Робота над класичними вправами, як основою хореографічної грамоти є необхідною умовою для розвитку виконавської майстерності, координації рухів та пластичності.

Оволодіння класичним танцем, подальше його використання як виразного засобу в процесі створення хореографічних композицій вимагає розвитку уяви, що опирається на емоційну і образну пам'ять і є необхідною складовою формування творчої особистості [13, с. 26].

Заняття класичним танцем збагачують особистість майбутніх педагогів, стимулюють їх інтерес, сприяють розвитку образного мислення, що характеризується здатністю створювати щось нове, дають можливість здійснювати пошук нових оригінальних шляхів вираження власного художнього задуму та його реалізації.

Процес хореографічної діяльності може значною мірою вплинути на розвиток творчого потенціалу особистості, якщо будувати його на основі народної танцювальної культури. При цьому можливе активне залучення майбутніх фахівців до культурних цінностей, до занять народним танцем.

Основою народно-сценічної хореографії, як і взагалі танцювального мистецтва, є танцювальний рух, осмислення його, пластична виразність, темп, ритм тощо.

У формуванні танцюриста народно-сценічний танець відіграє значну роль. Вивчаючи танці різних народів, їхній стиль та манеру виконання, танцюрист набуває знань, необхідних для творчого сприйняття і емоційного відтворення художніх образів [4, с. 26].

Народній хореографії властивий такий цікавий художній прийом: спостерігаючи і освоюючи природу, людина переносить пластику її образів в свою творчість [7, с. 11].

Вивчення основ народного танцю допомагає усвідомити нескороминуще значення народної творчості у виникненні і становленні різних видів і форм хореографічного мистецтва. Освоєння багатства і різноманіття народної хореографії удосконалює творчі здібності хореографів. Практика свідчить, що чим глибше і ґрунтовніше знання фахівцем народної творчості, тим цікавіша і продуктивніша його творча діяльність [8, с. 2].

Вивчення народного танцю виховує в майбутніх учителів уміння передавати характер, стиль та манеру виконання народних танців, сприяє виробленню танцювальної техніки, розвитку виразності і музичності. При цьому одне із основних завдань – виявлення і розвиток творчої індивідуальності.

Особливість народного танцю – в осмисленні найрізноманітніших елементів народних танців і їх використання у формуванні виконавця при

навчанні. Цей предмет передбачає освоєння техніки виконання народного танцю, емоційного розвитку виразності акторських даних, знайомить з національною, пластичною і музичною культурою народів світу, що в свою чергу формує гармонійно розвинуту, духовно збагачену, творчу особистість.

Вивчення народних танців, з різними по характеру ритмами і манерою виконання дає майбутнім педагогам можливість придбати потрібну техніку виконання, збагатити творчу фантазію.

Найбільш результативна єдність навчання і виховання безпосередньо в процесі творчості і пробудження бажання освоювати майстерність, викликати потребу в ній і на основі пробудженого інтересу здійснювати цілеспрямований художньо-творчий процес, в якому органічно поєднувалися б педагогічні і творчі завдання. За цієї умови процес навчання стає і процесом виховання творчої особистості [12, с. 94].

Важливу роль в процесі розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії відіграє музичний супровід на заняттях. Найбільш відповідним інструментом для музичного супроводу уроків народного танцю є баян або акордеон. Музика має відповідати характеру стилю, національному забарвленню. Педагог та концертмейстер неодмінно повинні знаходитися в творчому контакті, добре знати хореографічний і музичний матеріал кожного уроку. Хороший музичний супровід допоможе розвинути в учнів не тільки ритм, слух, але й творчу особистість.

Отже, хореографічне мистецтво є одним з найбільш дійових факторів розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії. Танець розкриває творчу особистість як вольову, ініціативну, самостійну, цілеспрямовану, ерудовану, комунікативну, працездатну, творчу.

Подальшого дослідження потребує проблема розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії на уроці народно-сценічного танцю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апостолова Г. В. Розвиток здібностей дітей за Вальдорфською педагогічною системою / Г. В. Апостолова // Обдарована дитина. – 2005. – № 5. – С. 30–34.
2. Блок Л. Д. Классический танец: история и современность / Л. Д. Блок. – М. : Искусство, 2009. – 380 с.
3. Загальна психологія : підручник / за загальною редакцією С. Д. Максименка. – 2-ге вид., перер. і доп. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 704 с.
4. Зайцев Є. В. Основи народно-сценічного танцю / Є. В. Зайцев. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 413 с.
5. Лопухов А. В. Основы характерного танца / А. В. Лопухов., А. В. Ширяев, А. И. Бочаров. – СПб; М.; Краснодар : Лань: Планета

- музики, 2010. – 343 с.
6. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В. О. Моляко // Психологічна газета. – 2005. – № 6. – С. 4–5.
 7. Настюков Г. А. Народный танец на самодеятельной сцене / Г. А. Настюков. – М. : Профиздат, 1976. – 64 с.
 8. Нурулин Н. С. Методические указания к ведению урока народного танца / Н. С. Нурулин. – М., 1979. – 42 с.
 9. Овчинников В. Ф. Научно-технический прогресс и развитие творческого потенциала работника производства / В. Ф. Овчинников. – Л., 1974. – 279 с.
 10. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 247 с.
 11. Степанов С. Ю. Рефлексивная практика творческого развития человека и организаций / С. Ю. Степанов. – М. : Наука, 2000. – 174 с.
 12. Телегин А. А. Народно-сценический танец и методика его преподавания : учеб. пособие для студентов высших учебных заведений культуры и искусств / А. А. Телегин. – Самара, 2005. – 229 с.
 13. Цветкова Л. Ю. Методика викладання класичного танцю / Л. Ю. Цветкова. – К. : Альтерпрес, 2010. – 324 с.